

15^ο Δημοτικό Σχολείο Σερρών

Ενδοσχολική Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών

" Η εκστρατεία του Δράμαλη – Δερβενάκια "

Σχεδίαση Εκπαιδευτικού Σεναρίου με χρήση λογισμικών:

- Φυλλομετρητή: <https://ebooks.edu.gr>
- GoogleEarth
- Youtube.com

ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΗ:

Αναστασία Δράκογλου

Σέρρες Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2026

A. Συνοπτική παρουσίαση του εκπαιδευτικού σεναρίου

Το παρόν διδακτικό σενάριο προωθεί μια σύνθετη κατανόηση των γεγονότων και των αιτιωδών παραγόντων που συνέβαλαν στη νίκη των Ελλήνων στη μάχη των Δερβενακίων τον Ιούνιο του 1822. Η οπτική της διασύνδεσης με άλλα γνωστικά αντικείμενα και με τη βιωμένη εμπειρία των μαθητών, επιτρέπει την υιοθέτηση ενός *κριτικού και ερμηνευτικού μοντέλου* διδασκαλίας, στο οποίο οι μαθητές/τριες δεν είναι παθητικοί δέκτες πληροφοριών, αλλά συνικοδομούν και συνδιαμορφώνουν νοήματα. Οι ερωτήσεις που τίθενται δεν αφορούν μόνο το «τι έγινε», αλλά και το «γιατί έγινε» και «σε πιο βαθμό μας αφορά σήμερα». Στο πλαίσιο αυτό, η αξιοποίηση πρωτογενών και δευτερογενών ιστορικών πηγών κρίνεται θεμελιώδης, καθώς συνιστά βασικό μέσο καλλιέργειας της ιστορικής σκέψης, της κριτικής ανάλυσης και της τεκμηριωμένης επιχειρηματολογίας.

A.1 Τίτλος & Τάξη

Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου ΣΤ΄ Τάξη

Γ΄ Ενότητα, 9^ο Κεφάλαιο: Η εκστρατεία του Δράμαλη – Δερβενάκια

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

A.2 Δημιουργός σεναρίου

Εκπαιδευτικός: Αναστασία Δράκογλου

A.3 Εμπλεκόμενες Γνωστικές περιοχές

Η διδασκαλία του κεφαλαίου *Η Εκστρατεία του Δράμαλη – Δερβενάκια* προσεγγίζεται διεπιστημονικά, εμπλέκοντας πολλαπλές γνωστικές περιοχές. Η Ιστορική αφήγηση και η παραγωγή τεκμηριωμένου ιστορικού λόγου μέσω του γνωστικού αντικειμένου της *Γλώσσας* μετατρέπονται σε πεδίο άσκησης γλωσσικών δεξιοτήτων, καθώς εμπλέκονται η ακουστική και αναγνωστική κατανόηση, η χρήση εξειδικευμένου λεξιλογίου, η ικανότητα αξιολόγησης και διασταύρωσης νέων πληροφοριών, η δεξιότητα παραγωγής προφορικής περιγραφής ή αιτιολογικής παραγράφου, ο συσχετισμός και η σύγκριση πηγών, η συναγωγή συμπερασμών και η τεκμηρίωση. Επιπλέον, το γνωστικό αντικείμενο της *Γεωγραφίας* συνδέεται με τη δεξιότητα πλαισίωσης, την ενσωμάτωση

γεωγραφικών στοιχείων και τη χωροχρονική τοποθέτηση, ανταποκρινόμενη στη θεωρία της χωρικής σκέψης (spatial thinking), σύμφωνα με την οποία η κατανόηση του χώρου αποτελεί θεμελιώδη γνωστική δεξιότητα (Levstik & Barton 2015). Έτσι, τα γεωμορφολογία χαρακτηριστικά της *πεδιάδας της Αργολίδας* και τα *στενά περάσματα των Δερβενακίων* αναδεικνύονται σε ενεργό ιστορικό παράγοντα. Τέλος, οι *Τεχνολογίες* αξιοποιούνται μέσω της χρήσης ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού που αφενός ενισχύει τη διαδικασία αναζήτησης δευτερογενών πηγών και αφετέρου βελτιώνει την ανάπτυξη του αναστοχασμού βάσει της επικοινωνίας και συνεργασίας με τους άλλους συνομήλικους. Συνεπώς, η διδακτική προσέγγιση του θέματος υπερβαίνει το γνωστικό πλαίσιο της *Ιστορίας*, ενισχύοντας την ολιστική ανάπτυξη των μαθητών και προάγοντας γνωστικές, γλωσσικές, κοινωνικές και μεταγνωστικές δεξιότητες.

A.4 Προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών/τριών

Για να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες βαθύτερα τη σημασία της νίκης των Ελλήνων στα στενά των Δερβενακίων θα πρέπει πρωτίστως: α) να γνωρίζουν το γενικότερο ιστορικό πλαίσιο της Ελληνικής Επανάστασης, β) να έχουν κατανοήσει σημαντικές πτυχές από τον χαρακτήρα και τις ικανότητες των πρωταγωνιστών (Ελλήνων και Τούρκων), γ) να διαθέτουν στοιχειώδεις γνώσεις του ηπειρωτικού ανάγλυφου της Πελοποννήσου, δ) να έχουν μια υποτυπώδη νοητή ιστοριογραμμή της χρονικής αλληλουχίας των γεγονότων της επανάστασης, ε) να γνωρίζουν βασικές έννοιες, όπως *εκστρατεία*, *στρατηγική*, *ενέδρα* και τέλος, στ) να αντιλαμβάνονται τη σχέση αιτίας-αιτιατού. Όσον αφορά τις τεχνολογίες, θα πρέπει να μπορούν να πραγματοποιήσουν μια διαδικτυακή έρευνα (OnLine Research) και να περιηγηθούν στο Web (exploratory searching), αναζητώντας πηγές με λέξεις κλειδιά, να χειρίζονται το πρόγραμμα επεξεργασίας παρουσιάσεων (PowerPoint) και να αξιοποιούν λογισμικά που διαχειρίζονται ψηφιακούς χάρτες.

Ο προσδιορισμός και η αξιολόγηση των προυπαρχουσών γνώσεων γίνεται μέσω διερευνητικών συνδυαστικών ερωτήσεων ανοιχτού τύπου:

«Γιατί οι Έλληνες επαναστάτησαν και πού ξέσπασε η επαναστατική δράση στον ελλαδικό χώρο και γιατί;»

«Θεωρείται πώς ήταν εύκολο να οργανωθεί η επανάσταση και ποιοι λόγοι εμπόδιζαν την οργάνωσή της;»

«Πώς αντέδρασαν οι Οθωμανοί στα επαναστατικά κινήματα και πώς οι ξένες δυνάμεις;»

«Τι σημαίνουν οι έννοιες εκστρατεία, καταστολή, ηπειρωτικό ανάγλυφο;»

«Έχουμε ήδη γνωρίσει τον Μαχμούτ Δράμαλη Πασά. Θυμάστε με ποιον ήρθε αντιμέτωπος και ποια ήταν η κατάληξη;»

«Τέλη Σεπτεμβρίου του 1821 η Τριπολιτσά πέφτει στα χέρια των επαναστατών, συντρίβοντας έτσι τη μεγαλύτερη στρατιωτική βάση των Τούρκων στην Πελοπόννησο. Έχουν περάσει σχεδόν επτά μήνες. Πώς νομίζεται ότι αισθάνεται ο Σουλτάνος; Πώς θα αντιδράσει; Τι θα απαιτήσει; Τι θα κάνει για να το πετύχει;»

«Αν ήσασταν εσείς στη θέση των Ελλήνων αγωνιστών και βλέπατε 18.000 Οθωμανούς στρατιώτες πώς θα αισθανόσασταν; Τι θα χρειαζόσασταν εκείνη την ώρα;»

A.5 Εκτιμώμενη διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

A.6 Συσχετισμός με το Αναλυτικό Πρόγραμμα

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη ΣΤ΄ Δημοτικού εντάσσει το μάθημα σε ένα ευρύτερο παιδαγωγικό πλαίσιο που στοχεύει πρωτίστως στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης των μαθητών. Σύμφωνα με το ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών (Υ.Α. 49630/Δ1/2021), η Ιστορία δεν αντιμετωπίζεται ως απλή παράθεση γεγονότων προς απομνημόνευση, αλλά ως διαδικασία κατανόησης του παρελθόντος μέσα από τη διερεύνηση αιτίων, συνεπειών και αλληλεπιδράσεων στον χρόνο και τον χώρο.

Το παρόν εκπαιδευτικό σενάριο σχεδιασμένο για τη διδασκαλία του 9ου Κεφαλαίου με τίτλο «Η εκστρατεία του Δράμαλη – Δερβενάκια» (σελ. 106-109) είναι ρητά ενταγμένο και συμβατό με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου της ΣΤ΄ Δημοτικού, καθώς επιδιώκει οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν όχι μόνο τι συνέβη, αλλά και γιατί συνέβη, ποιοι παράγοντες

συνέβαλαν στα ιστορικά γεγονότα και ποιες ήταν οι συνέπειές τους για την υπόθεση της Ελληνικής Επανάστασης.

A.7. Ανάλυση περιεχομένου

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου δεν προσθέτει απλώς ένα ακόμη πολεμικό γεγονός στη γνώση των μαθητών. Αντίθετα, εισάγει νέες ιστορικές έννοιες και τρόπους σκέψης που δεν είχαν κατακτηθεί πλήρως μέχρι τώρα.

Καταρχάς, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με την έννοια της «εκστρατείας» ως οργανωμένης στρατιωτικής επιχείρησης με συγκεκριμένο στρατηγικό στόχο. Μαθαίνουν ότι ο Μαχμούτ Δράμαλης Πασάς δεν κινήθηκε τυχαία, αλλά με σχέδιο για την *καταστολή* της Επανάστασης στην Πελοπόννησο.

Παράλληλα, αντιλαμβάνονται ότι ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης δε λειτούργησε απλώς ως «ο ήρωας με την περικεφαλαία», αλλά ως στρατηγικός νους που αξιοποίησε τη γεωγραφία και εφάρμοσε συγκεκριμένη τακτική. Ιδιαίτερα, οι μαθητές/τριες διδάσκονται τη σημασία της στρατηγικής σκέψης αλλά και της γεωγραφίας στον πόλεμο, κατανοώντας ότι η επιλογή των στενών περασμάτων στα Δερβενάκια δεν ήταν τυχαία. Κατά αυτόν τον τρόπο εισάγεται η έννοια της *ενέδρας* και του *ελέγχου των οδικών αξόνων*. Πρόκειται για μετάβαση από την απλή αφήγηση γεγονότων στη διερεύνηση αιτίων και παραγόντων που επηρεάζουν την έκβαση μιας μάχης.

Ένα ακόμη νέο στοιχείο είναι η κατανόηση των υλικών και πρακτικών παραμέτρων του πολέμου: ανεφοδιασμός, τρόφιμα, νερό, μετακινήσεις στρατού. Οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι μια ήττα μπορεί να προκληθεί όχι μόνο από την άμεση σύγκρουση, αλλά και από την απομόνωση και την εξάντληση ενός στρατεύματος.

Τέλος, διδάσκεται η σημασία της συγκεκριμένης νίκης για την πορεία της Ελληνικής Επανάστασης: οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι η Επανάσταση δεν ήταν μια ευθύγραμμη πορεία επιτυχιών, αλλά μια διαδικασία με κρίσιμες καμπές, όπου ορισμένες μάχες είχαν καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση του αγώνα.

Συνοψίζοντας, το «καινούριο» δεν είναι μόνο το ίδιο το γεγονός, αλλά η βαθύτερη κατανόηση της στρατηγικής, της γεωγραφίας, της αιτιότητας και της ιστορικής ερμηνείας.

B. Οι εναλλακτικές αντιλήψεις των μαθητών

Κατά τη διδασκαλία της εκστρατείας του Δράμαλη και της ήττας του στη Μάχη των Δερβενακίων ενδέχεται να παρουσιαστούν συγκεκριμένες γνωστικές και εννοιολογικές δυσκολίες, καθώς και λανθασμένες πρότερες αντιλήψεις των μαθητών/τριών της ΣΤ΄ Δημοτικού.

Ως προς τις δυσκολίες κατανόησης, οι μαθητές συχνά δυσκολεύονται να εντάξουν το γεγονός στη σωστή χρονική ακολουθία της Ελληνική Επανάστασης, συγχέοντας τον χρόνο ή θεωρώντας ότι οι μάχες αποτελούν μεμονωμένα επεισόδια, χωρίς σύνδεση με προηγούμενα και επόμενα γεγονότα. Ενδέχεται, επίσης, να μην μπορούν να ορίσουν αφηρημένες έννοιες, όπως «εκστρατεία», «στρατηγική», «ανεφοδιασμός» και «ενέδρα». Περαιτέρω, ίσως να μην καταφέρουν να συσχετίσουν τη γεωμορφολογία του χώρου με την έκβαση της μάχης, καθώς η αιτιολογική σκέψη δεν είναι πάντοτε ανεπτυγμένη σε αυτό το ηλικιακό επίπεδο. Συνέπεια αυτής της ανωριμότητας θα μπορούσε να είναι ο περιορισμός της σκέψης τους στην απλή περιγραφική αναπαραγωγή των γεγονότων, χωρίς την βαθύτερη κατανόηση των αιτιών που οδήγησαν στην αποτυχία της εκστρατείας άλλα και τον συνεπειών αυτής της ήττας στην υπόθεση της ελληνικής επανάστασης.

Ως προς τις λανθασμένες πρότερες γνώσεις, είναι πιθανό οι μαθητές να θεωρούν ότι όλες οι μάχες της Επανάστασης είχαν θετική έκβαση για τους Έλληνες ή ότι η νίκη στα Δερβενάκια οφειλόταν αποκλειστικά στην ανδρεία και όχι στη στρατηγική επιλογή του χώρου από τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Επίσης, είναι συχνό χαρακτηριστικό αυτής της ηλικιακής ομάδας μαθητών να αντιμετωπίζουν τα ιστορικά πρόσωπα μέσα από ένα απλουστευτικό σχήμα «καλών» και «κακών», χωρίς να λαμβάνουν υπόψη το ευρύτερο πολιτικό και στρατιωτικό πλαίσιο. Συχνή είναι και η παρανόηση ότι τα Δερβενάκια αποτελούν πόλη και όχι στενό ορεινό πέρασμα στρατηγικής σημασίας. Τέλος, ο Μαχμούτ Δράμαλης Πασάς μπορεί να εκλαμβάνεται απλώς ως «αντίπαλος ήρωας» και όχι ως εκπρόσωπος της οθωμανικής διοίκησης με συγκεκριμένη αποστολή και ικανότητες.

Συνεπώς, η διδακτική προσέγγιση έχει ως βάση την αποσαφήνιση εννοιών, τη χρήση χαρτών και χρονογραμμών, καθώς και τη συστηματική σύνδεση αιτιών και συνεπειών, ώστε να αρθούν οι παρανοήσεις και να ενισχυθεί η ουσιαστική ιστορική κατανόηση.

Γ. Σκοπός και Στόχοι του εκπαιδευτικού σεναρίου

Γενικός σκοπός της διδασκαλίας της Ιστορίας είναι η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης και αφορά την κατανόηση τόσο των ιστορικών γεγονότων μέσα από την εξέταση αιτίων και αποτελεσμάτων, όσο και της συμπεριφοράς των ανθρώπων σε συγκεκριμένες καταστάσεις και τη διαμόρφωση αξιών και στάσεων που οδηγούν στην εκδήλωση υπεύθυνης συμπεριφοράς στο παρόν και το μέλλον.

Οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να:

Στόχοι ως προς το γνωστικό αντικείμενο

- Να διαμορφώσουν σαφή εικόνα για τα ιδιαίτερα χαρίσματα των πρωταγωνιστών (Δράμαλης και Κολοκοτρώνης) και τον ρόλο τους.
- Να κατανοήσουν βασικές έννοιες, όπως *εκστρατεία, καταστολή, ενέδρα, στρατηγική και γεωγραφική σημασία στενών περασμάτων*.
- Να συνδέουν αιτίες και συνέπειες των στρατιωτικών αποφάσεων και τη σχέση αυτών με την πορεία της Ελληνικής Επανάστασης.

Στόχοι ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών

- Να χρησιμοποιούν ψηφιακούς χάρτες και τρισδιάστατες απεικονίσεις, ώστε να εντοπίσουν την Πελοπόννησο και τα Δερβενάκια και να μελετήσουν στρατηγικές θέσεις.
- Να αναζητούν πληροφορίες σε ψηφιακές πηγές, εικόνες ή βίντεο και να δημιουργούν παρουσιάσεις.
- Να μπορούν να διαβάζουν διαδραστικούς χάρτες και να αντλούν τις πληροφορίες που παρέχουν.

Στόχοι ως προς τη μαθησιακή διδασκαλία

- Να συνεργάζονται σε ομάδες και να συνδιαμορφώνουν ποικίλα κείμενα.
- Να αναπτύσσουν κριτική σκέψη, αξιολογώντας πηγές και διαφορετικές οπτικές.

- Να συνάγουν συμπεράσματα μέσα από ιστορικές πηγές και να παράγουν τις δικές τους αφηγήσεις.

Δ. Διδακτικό υλικό και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

Η εφαρμογή που ενσωματώνεται στο σενάριο είναι αυτή της Google Earth. Πρόκειται για δωρεάν ψηφιακή εφαρμογή χαρτογράφησης που επιτρέπει στους χρήστες να βλέπουν τη Γη από δορυφόρο, να κάνουν ζουμ σε όποιο σημείο της επιθυμούν, να περιηγηθούν σε 3D τοπία και κτίρια και να εξερευνούν παλιές και νέες δορυφορικές εικόνες. Συνεπώς, μπορεί να γίνει ένα δυναμικό εργαλείο στα χέρια των μαθητών, αφού τους δίνει τη δυνατότητα να εντοπίζουν ιστορικούς τόπους, να αναλύουν χωρικά δεδομένα και να συνδέουν τα ιστορικά γεγονότα με τον πραγματικό γεωγραφικό χώρο.

Η οπτικοποίηση της εκστρατείας θα πραγματοποιηθεί μέσω του Φωτόδεντρου, που ως Εθνικός Συσσωρευτής Εκπαιδευτικού περιεχομένου, συγκεντρώνει μεταδεδομένα (περιγραφές) ψηφιακού υλικού από διάφορα Αποθετήρια και Παρόχους, ενοποιώντας τα σημασιολογικά. Ο διαδραστικός χάρτης που ενσωματώνεται στο ψηφιακό βιβλίο της Ιστορίας στο web, αποτελεί το μέσο μετάβασης των μαθητών/τριών στον τόπο της μάχης, στην παρακολούθηση της πορείας των στρατευμάτων και στην καλύτερη κατανόηση των διαδρομών και αποστάσεων.

Τέλος, με την αρωγή του Προγράμματος Επεξεργασίας Παρουσιάσεων (PowerPoint) έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν βιογραφικά σημειώματα των πρωταγωνιστών, βάσει της κειμενικής δομής των βιογραφιών που διδαχθήκαν στα πλαίσια του μαθήματος της Γλώσσας.

Δ.1 Υλικοτεχνική υποδομή

Το διδακτικό σενάριο θα πραγματοποιηθεί στην αίθουσα των Υπολογιστών του σχολείου μας που διαθέτει αρκετά συγχρόνους υπολογιστές, ένα σχετικά καλό διαδίκτυο και έναν διαδραστικό πίνακα, στον οποίο οι μαθητές μπορούν να προβάλλουν τις εργασίες τους. Παράλληλα, ο κεντρικός υπολογιστής συνδέεται με τις οθόνες των ομάδων εργασίας, γεγονός που μας επιτρέπει τη διακριτική παρακολούθηση της αναζήτησης και συνεργασίας των μαθητών. Όλα τα παραπάνω

θεωρούμε ότι εξασφαλίζουν την ποιότητα της διδασκαλίας, διευκολύνουν την εφαρμογή ποικίλων μεθόδων και συμβάλουν στη δημιουργία ασφαλούς και λειτουργικού μαθησιακού περιβάλλοντος.

Δ.2 Διδακτικό Υλικό

Θα αξιοποιηθούν οι πηγές από το σχολικό εγχειρίδιο, το γλωσσάρι, ενώ επιπρόσθετα θα προταθούν κάποιες δευτερογενείς πηγές, όπως ιστορικά άρθρα και βίντεο. Καθώς οι δευτερογενείς πηγές δεν αποτελούν άμεσες μαρτυρίες, αλλά προϊόντα ιστορικής έρευνας και ερμηνείας, χρησιμοποιούνται ως εργαλεία ανάπτυξης της ερμηνείας των μαθητών.

Ε. Περιγραφή και δραστηριότητες υλοποίησης του εκπαιδευτικού σεναρίου

Ε.1 Οργάνωση της τάξης

Η οργάνωση της τάξης θα βασιστεί στην εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας. Οι μαθητές είναι ήδη χωρισμένοι σε ανομοιογενείς ομάδες, κάτι που διασφαλίζει την αλληλεπίδραση διαφορετικών ερμηνειών, επιπέδων γνώσεων, δεξιοτήτων και μαθησιακών ρυθμών. Κάθε μέλος της ομάδας αναλαμβάνει συγκεκριμένους ρόλους και αρμοδιότητες, έτσι ώστε να ενισχυθεί η συνεργασία, η υπευθυνότητα και η ενεργό συμμετοχή όλων. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι καθοδηγητικός και υποστηρικτικός, με παρεμβάσεις εμπύχωσης, διευκρινίσεων και ανατροφοδότησης, χωρίς άμεση καθοδήγηση και εύρεση λύσεων για να ενισχυθεί η αυτενέργεια και κριτική σκέψη των μαθητών.

Ε.2 Διδακτικές προσεγγίσεις και στρατηγικές

Θεωρητική & μεθοδολογική προσέγγιση

Η διδακτική της Ιστορίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές κοινωνίες καλείται να υπερβεί τα όρια της παραδοσιακής μονογνωσιακής προσέγγισης και να ενταχθεί σε ένα πλαίσιο πολύπλευρης και διασυνδεδεμένης μάθησης. Η διεπιστημονικότητα ως στρατηγικές προσέγγισης της γνώσης προτείνουν ένα μοντέλο όπου η Ιστορία δε διδάσκεται απομονωμένα αλλά σε αλληλεπίδραση με άλλες επιστήμες και γνωστικά αντικείμενα,

επιτρέποντας τη δημιουργία ενός πιο σύνθετου και ουσιαστικού μαθησιακού περιβάλλοντος. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Ιστορία αναγνωρίζεται ως γνωστικό πεδίο ικανό να συνομιλεί με τη Γεωγραφία, την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή και την Τέχνη, προσφέροντας στους μαθητές τη δυνατότητα να κατανοήσουν τον ιστορικό κόσμο ως μέρος ενός ευρύτερου πλέγματος κοινωνικών, πολιτισμικών και επιστημονικών σχέσεων (Καλογήρου, 2021· Καραγιάννη, 2020).

Η διδασκαλία της *Εκστρατείας του Δράμαλη - Δερβενάκια* οργανώνεται στη βάση της ομαδοσυνεργατικής μάθησης, στο πλαίσιο μιας κοινωνικοπολιτισμικής και εποικοδομητικής παιδαγωγικής προσέγγισης. Πρόθεση του σεναρίου είναι να ξεπεράσει τον περιορισμό της διδασκαλίας της Ιστορίας ως γραμμική αφήγηση που αναπαράγει εθνοκεντρικά σχήματα και αδυνατεί να ενεργοποιήσει τους μαθητές/τριες ως ιστορικά υποκείμενα. Αυτό εκκινεί από τη θεωρία της Ιστορικής Σκέψης (Historical Thinking Theory), η οποία επικεντρώνεται στις έννοιες της ιστορικής αιτιότητας, ενσυναίσθησης, χρήσης πηγών και πολλαπλής οπτικής. Η έμφαση μετατοπίζεται στην ανάπτυξη σύνθετων ιστορικών δεξιοτήτων αντί της απλής αφήγησης.

Αφετηρία της διδακτικής μας παρέμβασης αποτελούν οι πρότερες γνώσεις των μαθητών αναφορικά με την Ελληνική Επανάσταση του 1821, οι βασικές αιτίες που την προκάλεσαν, οι κοινωνικού και οικονομικοί παράγοντες, το «γιατί» των πρώτων πολεμικών γεγονότων, καθώς και, η κατανόηση της σημασίας της γεωγραφίας στη διαμόρφωση των ιστορικών εξελίξεων. Σύμφωνα με τους γνωστικούς στόχους που έχουν τεθεί, επιδιώκεται οι μαθητές: (α) να κατανοήσουν τα αίτια και τις συνέπειες της εκστρατείας του Δράμαλη Πασά, (β) να αναλύσουν τη στρατηγική σημασία της μάχης στα Δερβενάκια και τη συμβολή του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, γ) να αντιληφθούν την αξία της οργανωμένης δράσης και, (δ) να συνδέσουν το ιστορικό γεγονός με τον γεωγραφικό χώρο της Πελοποννήσου. Παράλληλα, επιδιώκεται η ανάπτυξη ιστορικής σκέψης, μέσω της επεξεργασίας πηγών, της διατύπωσης υποθέσεων και της αιτιολόγησης συμπερασμάτων.

Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος επιτρέπει τη διαφοροποιημένη μάθηση μέσα από ανομοιογενείς ομάδες, όπου οι μαθητές αναλαμβάνουν ρόλους και συνεργάζονται για την ανάλυση χαρτών, πηγών και ιστορικών αφηγήσεων. Ο εκπαιδευτικός λειτουργεί

ως διαμεσολαβητής της γνώσης, παρέχοντας καθοδήγηση και ανατροφοδότηση, ενισχύοντας τη μαθησιακή αυτενέργεια και τη διαλεκτική διερεύνηση. Επιπλέον, η διερευνητική μέθοδος θέτει τους μαθητές στον ρόλο του «μικρού ιστορικού» που διατυπώνει ερωτήματα, μελετά πηγές και δεδομένα και εξάγει συμπεράσματα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διαχείριση πιθανών εναλλακτικών αντιλήψεων των μαθητών, στη σύνδεση ιστορικού χώρου και στρατηγικής σκέψης και στη διασφάλιση ενεργούς συμμετοχής όλων των μελών της ομάδας. Η προσέγγιση αυτή ενισχύει όχι μόνο τη γνωστική κατανόηση του ιστορικού γεγονότος αλλά και την καλλιέργεια συνεργατικών, επικοινωνιακών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση κριτικά σκεπτόμενων μαθητών.

Διδακτική προσέγγιση των Τ.Π.Ε.

Η αξιοποίηση των Τ.Π.Ε στη διδασκαλία της Ιστορίας στη ΣΤ΄ Δημοτικού εντάσσεται σε ένα σύγχρονο παιδαγωγικό πλαίσιο που στηρίζεται στον εποικοδομητισμό, τη διερευνητική μάθηση και τον ψηφιακό γραμματισμό. Οι τεχνολογίες δε λειτουργούν απλώς ως εποπτικά μέσα, αλλά ως γνωστικά εργαλεία (cognitive tools) που υποστηρίζουν την ενεργό οικοδόμηση της ιστορικής γνώσης και την ανάπτυξη δεξιοτήτων ιστορικής σκέψης.

Στο επίπεδο της διδακτικής μεθοδολογίας, η ενσωμάτωση ψηφιακών χαρτών, διαδραστικών χρονογραμμών, πολυτροπικών πηγών (κείμενο, εικόνα, βίντεο) και ψηφιακών αρχείων επιτρέπει τη σύνδεση ιστορικού χρόνου και χώρου, ενισχύοντας τη χωροχρονική κατανόηση των γεγονότων. Παράλληλα, η χρήση εκπαιδευτικών πλατφορμών και συνεργατικών ψηφιακών περιβαλλόντων διευκολύνει την ομαδοσυνεργατική διερεύνηση πηγών, την παραγωγή τεκμηριωμένου λόγου και την ανάπτυξη επιχειρηματολογίας.

Οι Τ.Π.Ε συμβάλλουν επίσης στη διαφοροποιημένη διδασκαλία, παρέχοντας πολλαπλές μορφές αναπαράστασης της γνώσης και επιτρέποντας την προσαρμογή του μαθησιακού υλικού στα διαφορετικά μαθησιακά προφίλ των μαθητών. Μέσω της καθοδηγούμενης αναζήτησης και της κριτικής αξιολόγησης ψηφιακών πηγών, καλλιεργείται ο πληροφοριακός και ιστορικός γραμματισμός, στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας.

Ωστόσο, η αποτελεσματική ένταξη των Τ.Π.Ε. προϋποθέτει σαφείς μαθησιακούς στόχους, παιδαγωγικό σχεδιασμό και ενεργό ρόλο του εκπαιδευτικού ως διαμεσολαβητή και εμπυχωτή της μαθησιακής διαδικασίας.

Συνεπώς, η διδακτική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε στη ΣΤ΄ Δημοτικού μπορεί να ενισχύσει ουσιαστικά την κατανόηση ιστορικών εννοιών, τη διερευνητική μάθηση και την ανάπτυξη κριτικής ιστορικής σκέψης, εφόσον υποστηρίζεται από συστηματικό παιδαγωγικό σχεδιασμό.

1. Δραστηριότητες ψυχολογικής και γνωστικής προετοιμασίας (10 λεπτά)

Έχοντας ως στόχο α:) την αποδέσμευση της Ιστορίας από το στενό πλαίσιο των «γεγονότων», β) την ένταξή της σε ένα ευρύτερο πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον και γ) τη διερεύνηση και αποτίμηση της υπάρχουσας γνώσης, η διδασκαλία ξεκίνησε με ερωτήματα ανοιχτού τύπου:

α) Γιατί οι Έλληνες επαναστάτησαν, πού ξέσπασε πρώτα η επαναστατική δράση στον ελλαδικό χώρο και γιατί;

Η ερώτηση επιδιώκει αναφορές στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση των Ελλήνων παραμονές της επανάστασης (φτώχεια, ανέχεια, υπερβολική φορολογία, αυθαιρεσίες των ντόπιων προεστών, έλλειψη ασφάλειας, αναρχία) και στη δημιουργία μια ανερχόμενης αστικής τάξης που οραματιζόνταν τη δημιουργία ενός κράτους. Από την άλλη, ελέγχονται οι προηγούμενες γνώσεις των μαθητών/τριών σχετικά με τον χωροχρόνο της έναρξης της επανάστασης, γίνεται αναφορά στην «Πελοπόννησο» (λέξη-άγκιστρο) και ζητείται από τους μαθητές να αιτιολογήσουν την απόφαση της Φιλικής Εταιρείας η επανάσταση να ξεκινήσει από εκεί (ένοπλοι Τούρκοι της Πελοποννήσου μετακινήθηκαν στην Ήπειρο, αριθμητική υπεροχή των Ελλήνων, ορεινό έδαφος, ευρεία εξάπλωση της ιδέας της επανάστασης μεταξύ κλεφτών, προεστών και κληρικών).

β) Θεωρείται πώς ήταν εύκολο να οργανωθεί η επανάσταση και ποιοι λόγοι εμπόδιζαν την οργάνωσή της;

Το ερώτημα στοχεύει στη διερεύνηση της προυπάρχουσας γνώσης αναφορικά με τις την έλλειψη πολεμικών μέσων, την αδυναμία συνεννόησης μεταξύ των αγωνιστών, τη

διφορούμενη συμπεριφορά κάποιων εξ αυτών (πότε κλέφτες και πότε αρματολοί), την απροθυμία των κοτζαμπάσηδων για αλλαγή της κατάστασης, αλλά και τον φόβο των Ελλήνων απέναντι στις οργανωμένες στρατιές των Οθωμανών.

γ) Πώς αντέδρασαν οι Οθωμανοί στα επαναστατικά κινήματα και πώς οι ξένες δυνάμεις;

Πρόθεση του ερωτήματος είναι οι αναφορές στον πανίσχυρο οθωμανικό στρατό, τις εκστρατείες που οργάνωσε εναντίων των Ελλήνων, τον φόβο και την καταστροφή που έσπειραν οι κατακτητές στις επαναστατημένες περιοχές (έχει γίνει ήδη αναφορά στα αποτυχημένα επαναστατικά κινήματα της Μακεδονίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας και νησιών του Αιγαίου με πιο χαρακτηριστικές τις σφαγές στη Χίο, Κάσο και Ψαρά). Περαιτέρω υπερτονίζεται η αρνητική στάση των Μεγάλων Δυνάμεων της εποχής απέναντι στο ελληνικό επαναστατικό κίνημα και την απουσία κάθε ελπίδας για βοήθεια από αλλού. Τέλος, μέσω της τελευταίας ερώτησης αναδεικνύονται οι λέξεις- άγκιστρα (hook words) «εκστρατεία» και «καταστολή», οι οποίες ενεργοποιούν τη φαντασία, δημιουργούν δραματική ένταση και μεταφέρουν τους μαθητές εντός της εποχής, ενώ συνδέονται άμεσα με τον τίτλο του μαθήματος «Εκστρατεία του Δράμαλη – Δερβενάκια».

Θεωρώντας ότι οι μαθητές μπορούν να ερμηνεύσουν τις έννοιες *εκστρατεία*, *καταστολή* και *ηπειρωτικό ανάγλυφο*, γίνεται αναφορά στον τίτλο του κεφαλαίου. Στο σημείο αυτό, και επιδιώκοντας να δημιουργηθεί ένα γνωστικό κενό, τους ζητάμε να μας πουν -αν και το ξέρουμε ότι δεν είναι σε θέση να απαντήσουν- τι τους προκαλεί το όνομα «Δράμαλης».

δ) «Έχουμε ήδη γνωρίσει τον Μαχμούτ Δράμαλη Πασά. Θυμάστε με ποιον ήρθε αντιμέτωπος και ποια ήταν η κατάληξη; Μας αφορά πολύ εμάς τους Σερραίους»

Ο σχολιασμός επιδιώκει αφενός να δημιουργήσει κλίμα δημιουργικής αναμονής και αφετέρου να ελέγξουμε κατά πόσο έχουν αναπτύξει μεταγνωστικές στρατηγικές, όπως να οδηγούνται σε συμπεράσματα μέσα από απλές ενδείξεις και κάνοντας μόνο υποθέσεις, του τύπου: «*Εφόσον αφορά εμάς τους Σερραίους, θα έχει να κάνει με τις Σέρρες και τους Σερραίους. Ο μοναδικός Σερραίος που έχει ήδη αναφερθεί είναι ο Εμμανουήλ Παπάς και επομένως, συνδέεται μαζί του. Όμως, η υπόθεση της επανάστασης στην Μακεδονία τελείωσε κάπου μεταξύ Χαλκιδικής και Θεσσαλονίκης. Μήπως τελικά αυτός που οδήγησε τους Μακεδόνες στην ήττα ήταν ο Δράμαλης;*»

Έχοντας, λοιπόν, κερδίσει την προσοχή τους, κάνουμε μια προσωποκεντρική ερώτηση:
ε) «Τέλη Σεπτεμβρίου του 1821 η Τριπολιτσά πέφτει στα χέρια των επαναστατών, οι οποίοι συνέτριψαν έτσι τη μεγαλύτερη στρατιωτική βάση των Τούρκων στην Πελοπόννησο. Έχουν περάσει σχεδόν εφτά μήνες. Πώς νομίζεται ότι αισθάνεται ο Σουλτάνος; Πώς θα αντιδράσει; Τι θα απαιτήσει; Τι θα κάνει για να το πετύχει;»

Τέλος, η αναφορά στην άλωση της Τριπολιτσάς μας οδηγεί στην τελευταία ερώτηση.
στ) «Αν ήσασταν εσείς στη θέση των Ελλήνων αγωνιστών, σε ποιον θα αναθέτατε την υπεράσπιση της επανάστασης στην Πελοπόννησο και γιατί;»

Πρόκειται για ένα ερώτημα αιτιότητας που εισάγει τη διδασκαλία στην επόμενη φάση, έχοντας πρώτα ενεργοποιήσει τη στρατηγική σκέψη των μαθητών και ταυτόχρονα, καλλιεργήσει την ιστορική ενσυναίσθηση.

2. Δραστηριότητες διδασκαλίας του γνωστικού αντικειμένου (30 λεπτά)

Ως εισαγωγή για τη διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου επιλέγουμε την προβολή, στο διαδραστικό πίνακα της τάξης, ενός βίντεο από το YouTube χρονικής διάρκειας ενός λεπτού. Το βίντεο επιλέχτηκε, διότι παρουσιάζει μια μεγάλη οθωμανική στρατιά, χρησιμοποιώντας εφέ παραγωγικής τεχνητής νοημοσύνης (AI), που το καθιστά ιδιαίτερα ευφάνταστο και ελκυστικό. Η επιλογή της συγκεκριμένης έναρξης έγκειται στο γεγονός ότι το βίντεο είναι μια πρακτική εμπλοκής και κινητοποίησης του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών, καθώς τα δυναμικά οπτικοακουστικά του στοιχεία είναι σε θέση να προσελκύσουν την προσοχή και να εντείνουν τη συγκέντρωσή τους. Σε γνωστικό επίπεδο, το συγκεκριμένο βίντεο συμβάλλει στην οπτικοποίηση της πολύπλοκης έννοιας της «εκστρατείας», ενώ διευκολύνει τη νοητική αναπαράσταση της έννοιας «οργανωμένη στρατιά», που είναι αδύνατο να γίνει άμεσα παρατηρήσιμη. Σύμφωνα με τις αρχές της γνωστικής ψυχολογίας της μάθησης, η πολυαισθητηριακή παρουσίαση πληροφορίας (εικόνα, κίνηση, ήχος) ενισχύει τη βαθύτερη κατανόηση και τη μνημονική συγκράτηση, συμβάλλει στην καλλιέργεια ψηφιακού γραμματισμού και ταυτόχρονα, καλλιεργεί την ικανότητα διάκρισης μεταξύ αυθεντικής πληροφορίας και τεχνητής αναπαράστασης, αναπτύσσοντας κριτική στάση απέναντι στα ψηφιακά μέσα (Holmes, Bialik, & Fadel (2019)).

<https://www.youtube.com/watch?v=7UEC35XYTKo>

Αναδομώντας μια ολοκληρωμένη αναπαράσταση της κατάστασης που προέκυψε για του Έλληνες επαναστάτες, οι μαθητές διαβάζουν την πηγή 1 από το σχολικό εγχειρίδιο (σελ. 108) με τίτλο: «*Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης εμψυχώνει τους άνδρες του για να αντιμετωπίσουν τη στρατιά του Δράμαλη*». Εδώ, η συγκεκριμένη πηγή δεν αξιοποιείται ως επιβεβαίωση της διδακτέας ύλης, αλλά ως εργαλείο προβληματισμού και ερμηνείας. Οι μαθητές καλούνται να αναγνωρίσουν την προοπτική του Έλληνα οπλαρχηγού, να εντοπίσουν τις αμφιβολίες και τα διλήμματα των πολεμιστών του, να σημειώσουν τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί και να θέσουν τα δικά τους ερωτήματα αναφορικά με την έκβαση της μάχης (Seixas & Morton, 2013). Η ανάλυση, ο σχολιασμός και η κριτική αποτίμηση του περιεχομένου θεωρούμε ότι ενισχύουν τον αναστοχασμό και την ανάπτυξη ανώτερων γνωστικών δεξιοτήτων, δίνοντας τη δυνατότητα στους μαθητές/τριες να κατανοήσουν ότι η Ιστορία δεν είναι μια στατική αφήγηση, αλλά ένα συνεχές **προτσές** (protses), μια διαδικασία που απαιτεί διατύπωση ερωτημάτων αιτιότητας, επιχειρημάτων, υποθέσεων και προβλέψεων.

Ωστόσο, επειδή ο χρόνος είναι αμείλικτος και δεν έχουμε την πολυτέλεια να πλατειάσουμε περαιτέρω, περνάμε σε αυτό που διακηρύττει το σενάριο μας: σε ενεργητικές και διερευνητικές πρακτικές μάθησης.

Καθώς οι μαθητές είναι ήδη χωρισμένοι σε ομάδες, τους προτείνουμε να ανοίξουν τους υπολογιστές και να διερευνήσουν: α) τους πρωταγωνιστές της μάχης στα Δερβενάκια, β) το ηπειρωτικό ανάγλυφο της περιοχής και τις ιδιαιτερότητές του και γ) τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μιας συνολικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση του εχθρού. Γίνεται σαφές ότι ο ερευνητικός στόχος είναι διαφορετικός για κάθε ομάδα, γιατί αναφέρεται σε διαφορετικά στοιχεία του κεφαλαίου.

Ακολουθούν τα φύλλα εργασίας που μοιράζονται στους μαθητές:

Φύλλα Εργασίας 1^η Ομάδα

«Γνωριμία με τον Μαχμούτ Πασά Δράμαλη»

Βασική Εργασία: Διαδικτυακή έρευνα και δημιουργία παρουσίασης

Οδηγίες

Περιηγηθείτε στο Web, αναζητώντας πηγές με λέξεις κλειδιά και

Διαμορφώστε στο πρόγραμμα επεξεργασίας παρουσιάσεων (PowerPoint) μια

παρουσίαση τεσσάρων ή πέντε διαφανειών.

Δραστηριότητα

Για να μπορέσετε να πραγματοποιήσετε μια σύντομη, αλλά μεστή παρουσίαση ενός εκ των δύο πρωταγωνιστών της μάχης των Δερβενακίων, θα ήταν πιο συνετό να εστιάσετε:

- Πότε και πού γεννήθηκε, ποια ήταν η οικονομική επιφάνεια της οικογένειας του και ποιο το επίπεδο μόρφωσής του
- Ποιες ήταν οι στρατηγικές του ικανότητες και σε ποιες μάχες διακρίθηκε
- Ποιο ήταν το τέλος του και τι σημαίνει η έκφραση «Καταστροφή του Δράμαλη» που έχουμε κληρονομήσει

Ενδεικτικές ιστοσελίδες

<http://historyreport.gr/index.php/%CE%A0%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%89%CF%80%CE%B1/1971-2012-01-02-16-56-53>

Σαν σήμερα: Βιογραφίες <https://www.sansimera.gr/biographies/1049>

<https://argolikivivliothiki.gr/2011/02/11/dramali-mahmud-pasha/>

Σημείωση: Επειδή ο χρόνος είναι περιορισμένος (20 λεπτά), προτείνω να κάνετε καταμερισμό εργασίας μεταξύ των μελών της ομάδας σας.

Φύλλα Εργασίας 2^η Ομάδα

«Ο Κολοκοτρώνης ως στρατηγικός νους»

Βασική Εργασία: Διαδικτυακή έρευνα και δημιουργία παρουσίασης

Οδηγίες

Περιηγηθείτε στο Web, αναζητώντας πηγές με λέξεις κλειδιά, και

Διαμορφώστε στο πρόγραμμα επεξεργασίας παρουσιάσεων (PowerPoint)

μια παρουσίαση των τεσσάρων ή πέντε διαφανειών.

Δραστηριότητα

Για να μπορέσετε να πραγματοποιήσετε μια σύντομη, θα ήταν πιο συνετό να εστιάσετε:

- Πότε και πού γεννήθηκε και ποιο το επίπεδο μόρφωσής του
- Πού έμαθε την αναγκαιότητα της οργάνωσης του στρατού
- Ποιες ήταν οι στρατηγικές του ικανότητες και σε ποιες μάχες φάνηκε η στρατηγική του ευφυΐα

Ενδεικτικές ιστοσελίδες

<https://chilonas.com/2026/01/09/%CE%B7>

<https://www.estia.tv/arxaiologia/istorika/item/885-i-stratigiki-idiofyia-tou-kolokotroni>

<https://neoskosmos.com/el/2025/03/28/dialogue/prosopikotita-kai-charaktirastou-theodorou-kolokotroni/>

Σημείωση: Επειδή ο χρόνος είναι περιορισμένος (20 λεπτά), προτείνω να κάνετε καταμερισμό εργασίας μεταξύ των μελών της ομάδας σας

Φύλλα Εργασίας 3^η Ομάδα

«Η μάχη στα Δερβενάκια

Βασική Εργασία: Χωροχρονική τοποθέτηση, συσχέτιση και αξιολόγηση νέων πληροφοριών, συναγωγή συμπερασμών, παραγωγή περιγραφής

Οδηγίες:

Μεταβείτε στο διαδίκτυο και βρείτε το *Διαδραστικό βιβλίο της Ιστορίας μας* στα *Διαδραστικά Σχολικά Βιβλία* στην παρακάτω ιστοσελίδα:

https://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2188/Istoria_ST-Dimotikou_html-empl/

Κατόπιν, πάτε στην Γ' Ενότητα και στο 9^ο Κεφάλαιο. Κάτω αριστερά από το βασικό κείμενο του βιβλίου υπάρχει

αυτό το εικονίδιο

Πατήστε το και μεταβείτε στο

Φωτόδεντρο.

Δραστηριότητα

Αναζητήστε πληροφορίες στον διαδραστικό χάρτη που προβάλετε μπροστά σας:

- για την καθοδική διαδρομή του Δράμαλη,
 - την πορεία των Ελλήνων μαχητών και τα ονόματα αυτών
 - την τελική συμπλοκή μεταξύ των δύο αντιπάλων
 - Τέλος, παράγεται μια σύντομη περιγραφή της μάχης και παρουσιάστε την στους συμμαθητές σας, απαντώντας στο εξής ερώτημα: «*Ο Δράμαλης μπήκε θριαμβευτής στην Πελοπόννησο με έναν στρατό 18.000 ανδρών. Ωστόσο, ηττήθηκε. Τι πήγε λάθος;*»
- Οδηγός της παρουσίασης σας θα είναι ο διαδραστικός χάρτης του Φωτόδεντρου.¹

Έχετε στη διάθεσή σας 20 λεπτά

¹ Για καλύτερη εμπέδωση δίνουμε στους μαθητές της συγκεκριμένης ομάδας ένα πολυτροπικό κείμενο με γραμμική παρουσίαση των γεγονότων (σχεδιάγραμμα). Το παραθέτουμε στο τέλος του σεναρίου.

Φύλλα Εργασίας 4^η Ομάδα

«Πελοπόννησος-Δερβενάκια»

Βασική εργασία: Πλαισίωση της μάχης, ενσωμάτωση γεωγραφικών στοιχείων και χωροχρονική τοποθέτηση, ενεργοποίηση στρατηγικής σκέψης

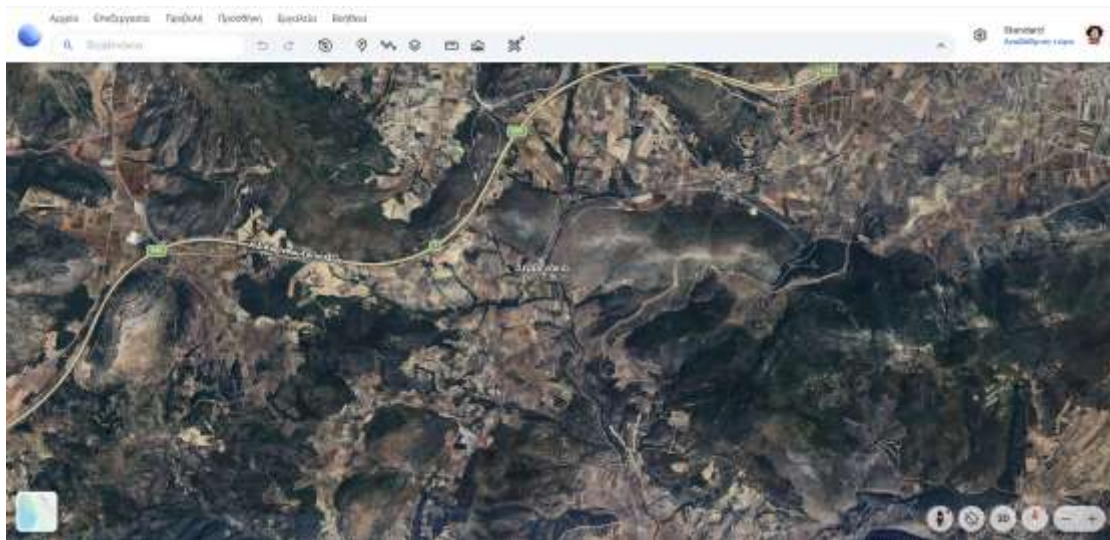
Οδηγίες

Μεταβείτε στο διαδίκτυο και βρείτε την ιστοσελίδα της Google Earth

Είσοδος → Εξερεύνηση επιπέδων δεδομένων → Αναζήτηση

Εντοπίστε την Πελοπόννησο.

Αναζητείστε τα Δερβενάκια και κάντε μια 3D περιήγηση στην περιοχή (κάτω δεξιά στην εικόνα).

Κάντε κλίση της προβολής σε 2D, πατώντας το ίδιο κουμπί

Δραστηριότητα:

Περιγράψτε σύντομα το ηπειρωτικό ανάγλυφο της περιοχής.

Ψάξτε να βρείτε την απάντηση: «Γιατί ο Κολοκοτρώνης επέλεξε αυτή την περιοχή για να διεξαχθεί η μάχη»;

Διαμορφώστε υποθέσεις αναφορικά με τη μορφολογία της περιοχής, τα στενά περάσματα, την έννοια της ενέδρας και πώς αυτά μπορούν να συσχετιστούν με στρατηγικές αποφάσεις.

Έχετε στη διάθεσή σας 20 λεπτά.

3. Δραστηριότητες εμπέδωσης του γνωστικού αντικειμένου (20 λεπτά)

Η παρουσίαση των εργασιών έχει μεγάλη παιδαγωγική και γνωστική αξία, καθώς τα μέλη των ομάδων απευθύνονται στους συμμαθητές τους με σκοπό την παρουσίαση του επιμέρους θέματος που έχουν αναλάβει. Γνωρίζοντας από την αρχή ότι το αποτέλεσμα της έρευνάς τους θα εκτεθεί δημόσια στην τάξη, πιστεύουμε ότι αναλαμβάνουν την ευθύνη να μελετήσουν, να κατανοήσουν, και τελικά, να παρουσιάσουν υπεύθυνα και σοβαρά την εργασία τους. Η κάθε ομάδα έχει 5 λεπτά για την παρουσίαση της εργασίας της και 5 λεπτά για να απαντήσει στις ερωτήσεις των μαθητών/τριών τους ή τις δικές μας.

1^η Ομάδα: «Γνωριμία με τον Μαχμούτ Πασά Δράμαλη» - Ερωτήσεις εμπέδωσης

«Γιατί ο Σουλτάνος εμπιστεύτηκε τον Δράμαλη για την καταστολή τη Επανάστασης;»

2^η Ομάδα «Ο Κολοκοτρώνης ως στρατηγικός νους» - Ερωτήσεις εμπέδωσης

«Ο Κολοκοτρώνης θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους στρατηγούς της Επανάστασης. Μπορείτε να το αιτιολογήσετε;»

4^η Ομάδα: «Πελοπόννησος-Δερβενάκια» - Ερωτήσεις εμπέδωσης

«Ποια χαρακτηριστικά έχουν τα Δερβενάκια (βουνά, στενά μονοπάτια, περιορισμένος χώρος) και ποιο βασικό στρατηγικό πλεονέκτημα έδωσε στους Έλληνες αγωνιστές;»

Ομάδα 3: «Η μάχη στα Δερβενάκια» – Ερωτήσεις εμπέδωσης

«Ποιες ήταν οι βασικές ανάγκες του στρατού του Δράμαλη και ποιο λάθος έκανε τελικά;»

4. Δραστηριότητα αξιολόγησης του γνωστικού αντικειμένου (10 λεπτά)

Ερωτήσεις αξιολογικής κρίσης προς την ολομέλεια της τάξης:

Οι ερωτήσεις μας διαμορφώθηκαν με στόχο οι μαθητές να εμπεδώσουν ότι Ιστορία δεν είναι μόνο ηρωισμός και γεγονότα σε γραμμική σειρά, αλλά και ανάλυση παραγόντων που επιβάλλει κριτική σκέψη και ικανότητα σύνδεσης γεγονότων, προσώπων και διαφορετικών παραμέτρων. Κατά αυτό τον τρόπο, οι απαντήσεις τους οδηγούν σε

ιστορικές εξηγήσεις και αιτίες που προκύπτουν από αλληλοσχετιζόμενα γεγονότα, καταστάσεις και διαδικασίες.

«Πώς συνδέεται το ανάγλυφο μιας περιοχής με τη στρατηγική;» (στρατηγική σκέψη και γεωγραφία)

«Ποιοι παράγοντες οδήγησαν τελικά στη νίκη των Ελλήνων και τι σημαίνει η νίκη αυτή για μας σήμερα;» (ανάδειξη συνεπειών)

«Στις μέρες μας, μπορεί μια χούφτα επαναστάτες να νικήσουν μια στρατιά 20.000 στρατιωτών που είναι εξοπλισμένοι με τα πιο σύγχρονα όπλα; (αξιολογική κρίση βάσει πρότερων γνώσεων)

5. Μεταγνωστικές δραστηριότητες (10 λεπτά)

Η αξιολόγηση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων δεν εστιάζει μόνο στο «σωστό ή λάθος», αλλά στη **διαδικασία σκέψης**. Στο συγκεκριμένο σενάριο δεν επιμείναμε στην απομνημόνευση γεγονότων, αλλά εστίασαμε στην ενίσχυση της κριτικής σκέψης και τη βαθύτερη κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου, έχοντας υποβάλει ήδη ερωτήσεις που ενίσχυναν την αιτιολόγηση και την μεταγνωστική επίγνωση. Ωστόσο, στο κλείσιμο του σεναρίου ζητήσαμε από τους μαθητές να εξηγήσουν τα βήματα που ακολούθησαν, να εντοπίσουν δυσκολίες, να αξιολογήσουν τη στρατηγική της ομάδας τους ή να προτείνουν τι θα έκαναν διαφορετικά. Με τη μέθοδο «Σκέφτομαι δυνατά» εκπρόσωπος της κάθε ομάδας απάντησε -ύστερα από διαβούλευση- στις εξής ερωτήσεις:

«Πώς καταλάβατε ότι η τακτική του Κολοκοτρώνη ήταν στρατηγικά σωστή;»

«Ποια στοιχεία σας βοήθησαν να εξηγήσετε την ήττα του Δράμαλη;»

«Αν ξαναδουλεύατε το θέμα, τι θα κάνατε διαφορετικά ως ομάδα;»

Στ. Αξιολόγηση

Επικουρικά στην ανάληψη της προσωπικής ευθύνης μέσα στη συλλογική ευθύνη λειτουργεί το ερωτηματολόγιο αυτοαξιολόγησης που καλείται να συμπληρώσει κάθε μέλος της ομάδας αμέσως μετά το τέλος των δραστηριοτήτων. Πιστεύουμε πως οι μαθητές είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την ποιότητα της συμμετοχής τους και να συναισθάνονται τη συνεισφορά τους σε σχέση με αυτή των συνεργατών τους. Κατά

αυτό τον τρόπο, ενισχύεται τόσο η αυτοκριτική τους ικανότητα όσο και η ανατροφοδότηση αναφορικά με την ποιότητα και τον τρόπο εμπλοκής στη διαδικασία. Τέλος, ετοιμάσαμε μια φόρμα αξιολόγησης της ποιότητας και του επιπέδου της συνεργασίας μεταξύ των μαθητών/τριων μέσα στις ομάδες.

ΦΥΛΛΟ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΤΗ (10 λεπτά)

9^ο Κεφάλαιο: Η εκστρατεία του Δράμαλη – Δερβενάκια Όνομα: _____

Βάζω ✓ εκεί που συμφωνώ:

- Συμμετείχα ενεργά στην ομάδα μου.
- Άκουσα τις ιδέες των συμμαθητών μου.

Μπορώ να εξηγήσω	Ναι	Λίγο	Όχι
Τα αίτια	☐	☐	☐
Τη στρατηγική	☐	☐	☐
Το αποτέλεσμα	☐	☐	☐
Τη σημασία της μάχης	☐	☐	☐

Κριτήριο	4 Άριστα	3 Καλά	2 Μέτρια	1 Χρειάζεται βελτίωση
Συμμετοχή	Όλοι ενεργοί	Οι περισσότεροι	Μερικοί	Λίγοι
Επιχειρηματολογία	Τεκμηριωμένη με ιστορικά στοιχεία	Μερικώς τεκμηριωμένη	Λίγα στοιχεία	Χωρίς στοιχεία
Κατανόηση στρατηγικής	Εξηγεί αιτιολογικά	Περιγράφει σωστά	Μερική κατανόηση	Λανθασμένη
Συνεργασία	Σεβασμός & ακρόαση	Μικρές εντάσεις	Δυσκολίες	Σύγκρουση

Ζ. Βιβλιογραφία

Δημοπούλου, Π., Πρέντζα, Π., & Χριστοδούλου, Α. (2016). *Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (GIS): Η λειτουργία του GoogleEarth* Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας. <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/online-edu/article/viewFile/3233/3301>

Καραμανώλη, Ε. (2019). *Ιστορικός γραμματισμός και σχολική Ιστορία: διδασκαλία με εστίαση στις δομικές ιστορικές έννοιες*. <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/45859>

Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. Routledge.

Levstik, L. S., & Barton, K. C. (2015). *Doing history: Investigating with children in elementary and middle schools* (5th ed.). Routledge.

Seixas, P., & Morton, T. (2013). *The big six historical thinking concepts* (2nd ed.). Nelson Education.

Πηγή: <https://www.sainia.gr/index.php/st-taxi/mathimata-st/istoria-st/5688-g9-i-ekstrateia-tou-dramali-dervenakia-4#poio-itan-to-telos-tou-dramali>